

„Pe stradă-și dau ghionturi și-njură
Sergentii și vajnicii critici”
George Coșbuc – *Unul de la Mărcuța*

Creacionismul științific și hainele împăratului

Diana Szedlacsek
Bioconsult, București, România

1 Fenomenologia vizibilă

O dificultate serioasă în justiția Statelor Unite: definirea științei. Sunt în vogă procesele dintre partizanii evoluționismului și cei ai creacionismului științific, iar meandrele talmudic-analitice ale instrumentărilor, precedentelor și uzanțelor fac dificilă evaluarea creacionismului ca teorie științifică. Rezultat printr-un proces de hibridare între textele citite de pe tăblițele sumeriene și cunoștințele de biologie, medicină, electronică și istorie acumulate de susținătorii săi necondiționați, creacionismul științific își dorește să fie recunoscut de către comunitatea cercetătorilor. Pentru moment, cunoștințele care l-ar putea propulsa reprezintă un corp mult prea firav de informații, achiziționate și prelucrate prea devreme în cursul agregării lor. Creacionismul științific poate fi, deci, ușor dezarmat și trimis la reciclare de către susținătorii științei „adevărate”, dar mă tem că nu aici este miezul problemei. Faptul că există asemenea contradicții cu valoare igniforă, că apar scandaluri publice între adepții diverselor curente – unele insuficient maturate – duce cu gândul la Swift, Gulliver și Laputani – deși, nici micimea de vederi a Liliputanilor nu e străină de asemenea demersuri¹. Aducerea în justiție a unei atari probleme denotă, în primul rând, incapacitatea adepților unui curent sau altul, de a își cântări în mod rațional argumentele precum și rapiditatea cu care masele de mireni² ingurgitează și consideră că pot digera ceea ce rezultă din demersul științific. Au apărut, astfel, două tipuri de reacții ce au generat starea de fapt actuală din lumea spiritului: atitudinea celor care se consideră ca aparținând mulțimii „oameni de știință” și atitudinea celor care sunt, pentru moment, doar consumatorii și, teoretic, beneficiarii rezultatelor științifice – adică mireni.

2 E pur si muove

Izolați de restul lumii, fie prin poziția socială și financiară, fie – pur și simplu – prin preocupări, capacitate de acumulare și prelucrare a informației precum și prin dăruirea pentru domeniul de activitate, vrăjitorii și

¹accusing us of making a Schism in Religion, by offending against a fundamental Doctrine of our great Prophet *Lustrog*, in the fifty-fourth Chapter of the *Brundrecal* (which is their *Alcoran*.) This, however, is thought to be a meer Strain upon the Text: For the Words are these: *That all true Believers shall break their Eggs at the convenient End*: and which is the convenient End, seems, in my humble Opinion, to be left to every Man's Conscience, or at least in the power of the Chief Magistrate to determine.

² Am utilizat termenul oarecum *stricto/sensu*, pornind de la originea etimologică pe care i-o presupun: „om din/de lume”

oamenii de știință erau în EurAsia³ antică ființe demne de tot respectul, dar care nu puteau trăi fără beția cunoașterii. Odată cu pozitivismul introdus în același spațiu de armele, misoginismul și disciplina Romei, contemplarea pură a mediului înconjurător a fost înlocuită de interacțiunea pragmatică dintre om și natură (interacțiune mai mult sau mai puțin asimetrică și benefică, dar nu este momentul unei adanciri a subiectului.). Împreună cu Arhimede a murit un mod de viață și o viziune asupra vieții și lumii. Se naștea controlul mirean asupra tuturor activităților societății și, aș îndrăzni să avansez, marea schismă dintre știință și religie – chiar dacă premisele ei au fost create de către greci. Acest lucru a determinat, cu precădere începând din Evul Mediu, un soi de conflict între cercetători⁴ și societatea civilă, societate care începe să-i privească oarecum ca pe ciudățeni potențial periculoase. Distorsionată, dorința de comunicare dintre cele două tabere a rămas și s-a materializat – din partea cercetătorilor – în celebrul „e pur si muove” precum și, cu timpul, în dorința de-a face descoperiri utile publicului – începând, să zicem, cu (al)chimistii. Dar comunicarea științifică se face totuși, cu precădere *intra muros*, nu în debateri publice. Limbajul, ipotezele, argumentele și raționamentele fiind specifice și singure dătătoare de rezultate consistente științifice, dezbaterile publice nu-și are rostul înainte ca cercetătorii să se fi dumirit ei înșiși asupra validității argumentațiilor avansate în propria comunitate.

3 Măgarii și savanții la mijloc

Odată cu evoluția administrativă, materială și intelectuală⁵ a popoarelor și a conducătorilor lor laici, odată cu „mituirea” acestora de către cercetători – prin introducerea rapidă în viața zilnică și în circuitul financiar, a rezultatelor valorificabile ale cercetării științifice, mirenii se grăbesc să-și însușească din ce în ce mai repede punctele de vedere ale cercetătorilor, în speranța îmbunătățirii calității vieții. În același timp, însă, a luat naștere un aparent contradictoriu dispreț amestecat cu invidie, față de inventatorii mulțimii de jucării care invadează lumea. Mireanul spune, vorba lui Argezi: „dar, vezi, nu m-am gândit” când s-ar pune problema recunoașterii capacității inventive a celui de lângă el. S-a pornit, astfel, un dans periculos în care cercetătorii se lasă antrenați cu uimitoare umilință.

Bărbile și ochelarii savanților reprezintă imagini insolite în Curțile de Justiție, printre jălbași, papornîțe și rogojini aprinse. Și totuși, mirenii se încapățânează să-i împingă pe cercetători către aceste locuri în care se aplică măsuri diferite de cele utilizate în recenzia unei lucrări științifice. Mai mult decât atât, de la Napoleon încoace, savanții sunt puși la treabă cu o inconștientă demnă de mai multă atenție. Rezultate încă nefinalizate și nevalidate sunt luate cu aviditate de pe mesele cercetătorilor, pentru o rapidă aplicare. Deși, de la Hiroshima și până la Vioxx s-a demonstrat că demersul este periculos întregii umanități, sarabanda erorilor continuă imperturbabilă și începe să-i corupă tot mai mult și pe cercetătorii înșiși. Departe de puritatea preocupărilor înalte ale unui Faraday, în zilele noastre se amplifică luptele interne, destinate unor scopuri multiple, de la finanțare până la impunerea unei anumite viziuni subsumate dogmelor diverse (cum este cazul actualei lupte dintre creaționism și evoluționism). În România, pâlcuri de cavaleri cu oneste figuri patrulează întru asanarea corupției și fraudei din cercetare, apărută – considerăm noi – în vremurile răposatului. Odată cu dispariția vâlului comunist, ochii noștri percep, însă, că situația *de facto* este mai complexă, gravă și multi-fațetată în multe puncte ale Globului. Termenul de prostituție științifică, pe care Marius Andruh îl folosea prin anii studenției, amenință să se generalizeze periculos în toată societatea. Mănați de dorința de a-și continua jocul rațiunii, cercetătorii nu realizează că devin motor al degenerării de tip Angkor Vat, chiar dacă demersul lor a rămas, în linii mari, același ca la începuturile lui *homo sapiens*.

Că guvernanții, administratorii și marele public întind mânuțe lacome către mărgeluțele de sticlă colorată ale cercetătorilor contemporani, mi se pare oarecum de înțeles. S-ar putea interpreta că este vorba despre o reiterare inversă, in/sub-conștientă, în speranța ispășirii, a modului în care europenii au colonizat alte continente. Dar că înșiși urmașii întru rațiune ai lui Sir Newton simt frustrări în lipsa de acasă a cuptorului cu microunde și automobilului (am numit doi agenți validați ai degenerării fizice a speciei

³ Mă refer la Europa și Asia depotrivă, ca la un continuu geografic și, parțial, de istorie și civilizație, nicidecum la continentul cunoscut sub acest nume în îndepărtate ere geologice. Fenomenul de continuitate a evoluției celor două continente este mai cu seama valabil pentru spațiul românesc și în virtutea acestui fapt mi-am permis această licență.

⁴ Chiar dacă *avant la lettre*, consider că termenul este aplicabil de la da Vinci și Michelangelo încolo – personalități care ar putea fi considerate, cred, inițiatorii științelor tehnologice și, respectiv, biomedicale moderne.

⁵ Ordinea nu este întâmplătoare.

umane), lucrul este mai greu de înțeles. Stereotipurile de gândire ar trebui să lipsească sau să se manifeste minim în comportamentul cercetătorului. Altfel, vorba lui Topârceanu, „este vai de capul lui!”. Trasă de chică prin colbul pledoariilor *pro domo*, știința nu mai are uneori prea multe în comun cu ființa pură și intransigentă căreia i se închinău Arhimede și Descartes. Paranoică de multe ori, Dame Science trece printre noi cu emfaza și disprețul țoapei, indiferentă la avertismentele pe care, demult, cu puterea de previziune a oricărui spirit independent și rațional, Voltaire le-a emis în epistolele sale. Sau, altfel spus, împăratul, chiar dacă nu e gol pușcă, a încurcat basmele și umblă prin cetate îmbrăcat în năvod, iar lucrul acesta nu miră și, probabil mai grav, nu interesează pe nimeni.

Sfântul Anton de Padova a trecut testul cu măgarul înfometat, care s-a aruncat în genunchi în fața Bibliei, renunțând la fânul care-i era oferit drept alternativă. Băieții mei, ființe umane culte, crescute în atmosfera sufocant-elevată a casei și șlefuiți întru dezinteresul societății pentru cele ale intelectului, au căpătat putere de decizie prin atingerea majoratului. Surprinși de lipsa de consistență a dezbaterilor culturale contemporane și perplecși în fața haosului cultural-științific din lumea de astăzi, mă tem că, întrebați fiind ce preferă: Kirkegaard sau Bergson, vor răspunde invariabil: „Găluște cu prune!”. Prin extensie, în scurt timp, lupta dintre darwinism și creaționism are șanse să nu mai intereseze.